

Státní okresní archiv Klatovy

Okresní archiv Sušice

1952–1960 (1968)

Inventář

EL NAD č.: 2474

AP č.: 636

Pavel Havlovič

Klatovy 2016

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	9
III. Archivní charakteristika archivního fondu	10
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	11
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	11
Seznam použitých pramenů a literatury	12
Příloha: Seznam použitých zkratk	13
Inventární seznam	14

Úvod

I. Vývoj původce archiválií

Okresní archivní služba

Snaha o centrální správu archivnictví¹ Ministerstvem vnitra vyústila dle vládního usnesení ze dne 9. 1. 1951 ve zřízení státní archivní komise při prezídiu Ministerstva vnitra.² Následně byl prostřednictvím okresních národních výborů zjišťován stav archivů a spisoven a dne 18. 1. 1952 vydalo Ministerstvo vnitra pod zn. XX-055.8-18.1.1952-191 krajským archivům výnos, ve kterém doporučuje, aby za účelem dokončení výstavby archivů veřejné správy byl v každém okrese jmenován okresní archivář (nebo alespoň okresní archivní referent), který by řídil činnost archivů v okrese po stránce odborné a organizační a ve své činnosti byl spojkou mezi všemi archivy a registraturami v okrese a zprostředkoval užší a častější styk těchto archivů s krajským archivem. Krajský národní výbor v Plzni proto vyzval okresní národní výbory ve své působnosti, aby rada ONV projednala návrhy na jmenování okresního archiváře (resp. okresního archivního referenta) a usnesení rady předložila KNV za účelem vyhotovení pověřovací listiny a ostatních náležitostí, a to do 20. 5. 1952. V reakci na tuto žádost navrhla rada ONV v Sušici Vladimíra Holého (* 1921 v Sušici),³ sušického městského archiváře. Předběžně se jednalo o okresní archivní službě jako o pokusné instituci a o funkci okresního archiváře (výkon okresní archivní služby) honorované mimořádnou odměnou (včetně cestovného) dle možností ONV.

Navržení okresní archiváři byli pozváni na pracovní poradě o vybudování sítě okresních archivářů, která se konala 4. 7. 1952 na KNV v Plzni, zároveň s pozvánkou obdrželi návrh prozatímních směrnic pro zajištění okresní archivní služby včetně zásad pro soupis archivních fondů. Na poradě byli informováni o plánu činnosti archivů shrnutém státní archivní komisí do 9 základních bodů a o aktuálním stavu archivnictví v Plzeňském kraji. Přednesena byla též zpráva o termínovaných úkolech ONV a okresních archivářů do konce roku 1952, podle níž se ONV mj. měly postarat o to, aby okresní archiváři ihned obdrželi pověřovací dekry a složili slib do rukou předsedy ONV, do 30. 9. 1952 měl být dokončen v archivech většího rozsahu a do 30. 12. 1952 ve všech archivech v obvodu ONV soupis jednotlivých archivních fondů.⁴

V létě roku 1952 byla prováděna z popudu KNV v Plzni akce na záchranu listinného materiálu uloženého na MNV; okresní archivní referent V. Holý proto zpracoval písemnou instrukci „Péče o archivy. Shromáždění, zajištění a péče o archivní materiál.“, kterou (spolupodepsanou referentem pro vnitřní věci Zíbarem) rozeslal ONV v Sušici pod zn. III-055.8-12/11-1952 všem MNV sušického okresu. V ní varuje především před nevhodným

¹ V roce 1918 přešlo archivnictví usnesením vlády ČSR z 23. 11. 1918 do působnosti Ministerstva školství a národní osvěty. V r. 1945 Ministerstvo školství zřídilo archivní radu v čele se Zdeňkem Nejedlým. V důsledku změn ve veřejné správě, díky kterým fakticky zanikla kompetence dosavadních archivních inspektorů, byl až do další právní úpravy archivnictví pověřen v r. 1950 „výkonem odborné dohlédací péče na spisovny a archivy u MNV“ v Čechách Dr. Miloslav Volf.

² Viz vyhl. MV č. 62/1951 Ú. I. I, kterou se vyhláší vládní usnesení o státní archivní komisi. Státní archivní komise, ústřední řídicí orgán československého archivnictví, byla nadřazena všem rezortům. Zanikla po projednání vl. nař. ze dne 7. 5. 1954 č. 29/1954 Sb., o archivnictví předloženého Archivní správou Ministerstva vnitra (zřízenou 1. 11. 1953).

³ HOFFMANNOVÁ, Jaroslava a PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Biografický slovník archivářů českých zemí*. Praha : Libri, 2000, s. 238.

⁴ Pro ilustraci té doby: Dle zápisu z této poradě na KNV se archivářům též dostalo poučení, že „Přichází dráha stroje, mechanizace. Dějiny jdou rychle, ale doba socialismu, doba tryskových letadel svědčí o tom, že dějiny letí. Toto vše je naším úkolem zachytit v dokumentech, zachytit každé dění tak rychle, jako běží kolem nás. Za to zodpovídáme pracující třídě a budoucí generaci.“

uložením dokumentů a před svévolnými skartacemi a vybízí k dohledání a převzetí úředních dokumentů uložených u soukromých osob, pamatováno je i na zajištění písemností rozpuštěných spolků, průmyslových podniků, rolnických komisí a z opuštěných far.⁵

V listopadu 1952 sděluje V. Holý Krajskému archivu kraje Plzeňského v Plasích, že Městský archiv v Sušici (umístěný v přízemí budovy městského muzea na adrese Sušice, náměstí Svobody 40)⁶ má naprosto nevyhovující místnost, proto již delší dobu usiluje o přidělení další místnosti, do které by bylo v nejnnutnějších případech možno ukládat i „depozita z okresu“, a že nelze zatím pomýšlet na zřízení depozitáře ve větších rozměrech pro nedostatek místností v Sušici.

Z prosince 1952 se dochoval V. Holým zpracovaný soupis Archivu města Sušice a popis městských archivů v Kašperských Horách a v Kolinci včetně přehledů archiválií v nich uložených⁷ i stručný seznam významnějšího archivního materiálu uloženého ve spisovnách MNV Hory Matky Boží, Rejstejn, Hartmanice a Petrovice.

Hlavním úkolem okresních archivářů v r. 1953, kromě pokračujících základních a prohloubených soupisů archivních fondů a uloženého vyhledávání archivního materiálu „o dělnickém hnutí KSČ“, o těžbě uhlí, železa, mědi, cínu a o hutnictví, bylo zejména provádění skartačního řízení u MNV a průmyslových podniků, neboť národnímu hospodářství se nedostávalo papíru, a to dle vyhl. MV č. 62/1953 Ú. 1., o zásadách pro vyřazování (skartaci) písemností a oběžníku poř. č. 373/1953 Sb. ob. pro KNV. V září 1953 oznamuje V. Holý ONV v Sušici, že skartace u MNV je z největší části hotova a že je třeba zajistit „velkou místnost pro skladiště okresního archivu“, neboť možnosti městského archivu naprosto nestačí pro uložení vybraných archiválií, které tak zůstávají nadále u původců. V prosinci 1953 rozesílá V. Holý prostřednictvím ONV v Sušici „všem úřadům a státním orgánům, jejich zařízení, národním a komunálním podnikům a socialistickým právním osobám“ dotaz na počet realizovaných skartací podle vyhl. MV č. 62/1953 Ú. 1.; z došlých pěti odpovědí jsou čtyři negativní, pouze PAP – sušická kartonážka, n. p. vyřadila do svého odpadového papíru cca 800 kg starých písemností vzniklých do r. 1945.

⁵ V. Holý v této době neměl čas na osobní návštěvy MNV. Od 1. 4. 1950 převzal po prvním městském archiváři Antonínu Janákovi správu sušického městského archivu, kde pracoval již dříve, a průběžně spolupracoval se sušickým městským muzeem, pro které vytvořil v r. 1951 libreto pro novou instalaci expozice. Zaměstnán byl jako učitel (s množstvím přesčasových hodin) na gymnáziu v Sušici. Při příležitosti školní brigády navštívil v r. 1952 pouze MNV v Rejstejně, Kašperských Horách a v Hartmanicích, kde všude shledal velmi neutěšený stav spisoven. Proto aspoň o nejnnutnějších opatřeních promluvil na schůzi tajemníků MNV a prostřednictvím ONV poskytl všem MNV zmíněnou písemnou instrukci. Zaměstnancem ONV v Sušici se V. Holý stal od 1. 4. 1953, avšak už v říjnu 1953 informuje krajský archiv, že s ohledem na svůj pracovní úvazek na sušickém gymnáziu (30 hodin týdně) a na práci v městském archivu (průměrně 15 hodin týdně) není schopen plnit všechny povinnosti okresního archiváře a hodlá se této funkce vzdát. V r. 1954 se oženil s Věrou Příbilovou, učitelkou na gymnáziu v Čáslavi, budoucí ředitelkou Okresního archivu v Sušici a později v Klatovech.

⁶ Nejstarší písemnosti města Sušice byly v r. 1880 předány do nově založeného městského muzea, registratura z 18. stol. byla v 19. stol. prodána „na balení“, zbytek registratury byl odnesen na půdu a na různá další místa v radnici. V roce 1912 rozházené spisy přenesl do své kanceláře a následně do muzea městský tajemník Kajetán Turek. V roce 1936 se stal městským archivářem Antonín Janák, který provedl oddělení archivu a muzea, v r. 1942 byl archiv přenesen z radnice do muzea a částečně srovnán, uložen byl ve skříních i na zemi. Po osvobození se místnost archivu stala skladištěm různých věcí.

⁷ Archiv města Kašperské Hory byl prozatím umístěn v podkroví budovy Střední školy Kašperské Hory (Kašperské Hory, Vimperská 230) v jedné místnosti, spravován byl od r. 1945 spolu s muzeem Emanuelem Bouškou (* 1910 v Příbrami), učitelem střední školy. Nebyly vyhotoveny žádné orientační pomůcky, soupis uvádí archiválie od r. 1345 do poloviny 20. století. Péči o kolínecké písemné památky na sebe vzal František Mára (* 1912 v Plzni), odborný učitel; část archivu byla odevzdána „do deposita archivu a muzea v Klatovech“, zbytek se nacházel na půdě MNV a v kolínecké škole.

Vznik Okresního archivu v Sušici

Jednotné organizování a řízení archivnictví Ministerstvem vnitra bylo též záměrem vládního nařízení (ze dne 7. 5. 1954) č. 29/1954 Sb., o archivnictví, které bylo první legislativní úpravou oblasti archivnictví v Československé republice. V souladu s tímto nařízením a podle návazných směrnic MV byly okresními národními výbory ustanoveny okresní archivy. Zřizovatelem Okresního archivu v Sušici se stal Okresní národní výbor v Sušici, který spravoval archiv po stránce hospodářsko-administrativní (odbor vnitřních věcí) a služebně-pracovní (vedoucí odboru vnitřních věcí), po stránce odborně-archivní byl řízen archivním oddělením Krajské správy Ministerstva vnitra Plzeň. Vedoucím okresního archivu se stal dříve jmenovaný okresní archivář Vladimír Holý, absolvent FF UK Praha.

Na základě kontroly stavu „okresní archivní služby v Sušici“ provedené dne 14. 10. 1954 krajskou správou MV navrhuje její náčelník mjr. Josef Jindřich písemně dne 10. 11. 1954 předsedovi ONV v Sušici Janu Hodovi, aby městský archiv byl umístěn s okresním v nových společných místnostech místo nevyhovujících prostor v muzeu a aby MNV a ONV v Sušici finančně zajistil městského a okresního archiváře V. Holého tak, aby tuto činnost mohl vykonávat jako hlavní zaměstnání (0,5 + 0,5 úvazku, na r. 1955 v VII., v r. 1956 v VIII. platové třídě).⁸ Dalším dopisem žádá krajská správa MV dne 28. 9. 1955 MNV v Sušici, aby rada MNV odsouhlasila uložení archiválií městského archivu do okresního. Se znalostí obsahu této žádosti doporučuje dne 11. října 1955 „okresní a městský archivář“ V. Holý radě MNV v Sušici sloučení městského a okresního archivu se zdůvodněním, že ve mzdovém fondu MNV nebylo na městský archiv pamatováno, zatímco pro okresní archiv by byl zajištěn plat celodenní síly. Nejspíše i díky tomuto zdůvodnění bylo usnesením rady MNV v Sušici ze dne 14. 10. 1955 vtělení městského archivu do archivu okresního stvrzeno. Ve výkazu Okresního archivu v Sušici ze dne 1. 11. 1955 je uvedeno 20 archivních fondů, a to včetně „MNV Sušice“ s časovým rozsahem 1370–1945. Na pomoc okresnímu archiváři zejm. se skartacemi a následnými svozy archivního materiálu je v prosinci 1955 do archivu přijat na (2.) poloviční úvazek Alois Krejčí (* 1895 v Sušici).⁹ Jedná se tak v počátcích sušického okresního archivu o v té době standardní personální obsazení (1 pracovní úvazek) a o rovněž standardní zcela nevyhovující prostorové podmínky archivu.

Územní působnost archivu a jeho věcné kompetence

Zákonem č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení, kterým byly zrušeny zemské národní výbory, byl od 1. 1. 1949 zřízen jako jeden z třinácti krajů v českých zemích kraj Plzeňský, jehož území a sídlo stanovila příl. k § 2 odst. 2 cit. zák.; ONV v Sušici vzniklý 5. 5. 1945 spravoval podle správního rozdělení z 1. února 1949 81 obcí.¹⁰ Teritoriální působnost archivu byla pak odvozena od působnosti jeho zřizovatele, a vztahovala se tak na celý okres sušický.

Hlavní úkoly, zásady práce a kompetence okresních archivů konkretizovala až směrnice pro organizaci, činnost a řízení okresních a městských archivů ze dne 28. 4. 1958,¹¹

⁸ Krajské správě MV v reakci na tento dopis V. Holý uvádí: „Vzhledem k tomu, že jsem se nedávno oženil a že moje vydání tím nyní stoupla, nemohu si bohužel dovolit tak velké snížení svých příjmů a školské povolání za těchto okolností nemohu opustit.“ Nicméně navrhuje, že by si ponechal místo okresního či městského archiváře jako dosud při zaměstnání ve škole a na druhé místo doporučuje svoji manželku.

⁹ V archivu byl zaměstnán až do svého (2.) odchodu do důchodu dnem 1. 9. 1958.

¹⁰ Viz vl. nař. č. 3/1949 Sb., o územní organizaci okresů v českých zemích. Změna týkající se od 1. 1. 1951 obcí Buršice (od okr. Horažďovice připojena k okr. Sušice) a Zejbiš-Svinná (od okr. Sušice připojena k okr. Klatovy) viz vl. nař. č. 199/1950 Sb., o změnách hranic krajů, okresů a obcí. Viz též: Seznam obcí v zemích českých podle správního rozdělení z 1. února 1949. I. díl, Praha : Státní úřad statistický, 1949.

¹¹ Příloha k instrukci poř. č. 41/1958 Sb. instr. pro výkonné orgány národních výborů, roč. 1958, částka 9, poř. č. 41 (vydalo Ministerstvo vnitra pod čj. Ar-1712/20-1957 na základě § 6 vl. nař. č. 29/1954 Sb., o archivnictví).

ukládající okresním archivům pečovat o část jednotného státního archivního fondu, který je u nich podle odborných archivních zásad deponován, sloužit svou činností především národním výborům, u kterých jsou zřízeny, a dále též ostatním vědeckým, politickým, hospodářským a kulturně osvětovým institucím příslušného okresu, a tvůrčím způsobem rozvíjet regionální vlastivědnou práci.

Nový studijní řád a formuláře pro badatelskou agendu nabyly platnosti dnem 1. 1. 1959,¹² čímž se současně rušil studijní řád vydaný státní archivní komisí v r. 1952. Tím zanikl také badateli často kritizovaný zákaz předkládání archiválií mladších 50 let, nadále bylo možno bez omezení nahlížet do archiválií vzniklých před rokem 1918.

Dne 23. 2. 1959 vydalo společně Ministerstvo vnitra (čj. Ar-1956/20-1958) s Ministerstvem školství a kultury (čj. 43.070/58) instrukci „Spolupráce archivů s muzei“.¹³ V ní jsou jasně vymezeny vzájemné kompetence a stanoveno provedení delimitace mezi archivy a muzei (včetně jednoznačného výpisu „dokumentů nesporně archivní povahy“ a „předmětů nesporně muzejní povahy“), řešena je i forma spolupráce archivů a muzeí.¹⁴

Činnost archivu

Archivářská práce V. Holého v letech 1954–1955 spočívala zejména v provádění skartačních řízení na MNV; v květnu 1955 hlásí krajské správě MV, že navštívil 68 MNV, z toho 14 MNV nemělo „materiálu ke skartaci“. Písemnosti vyčleněné k předání ze škol do archivu zůstávaly na školách, neboť místnost archivu stačila sotva na svozy z MNV. V hlášení z listopadu 1955 se zmiňuje o farách, kterých bylo 9 obsazených a 10 neobsazených a okresní vikář nebyl o stavu farních archivů zpraven. Svozy archiválií kromě nedostatku ukládacího místa v archivu značně brzdil i způsob dopravy. ONV v Sušici měl nedostatek vozů a propůjčení auta pro potřebu archivu byl problém; koncem roku 1955 tak nebyl ještě svezzen materiál ze 43 obcí. Příjem vybraných archiválií z obcí i několik let po provedení jejich výběru býval komplikovaný tím, že materiál bylo nutné pracně shledávat, případně nebyl nalezen vůbec.

V roce 1956 připravil V. Holý k vydání brožuru J. K. Tyl a sušické ochotnické divadlo, pokračoval na (nevydaném a nedokončeném) Přehledu dějin Sušicka pro učitele dějepisu (pro ty měl i několik přednášek), pracoval na uspořádání registratury archivu města Sušice a věnoval se badatelské agendě.¹⁵ Ve třetím čtvrtletí byla archivu přidělena druhá místnost („poněkud větší a hlavně sušší“), do které V. Holý vlastními silami přestěhoval archiv města Sušice. A. Krejčí pokračoval ve skartacích na obcích¹⁶ a školách, V. Holý na ONV v Sušici. Nejspíše od 1. září 1956 byla v archivu zaměstnána Věra Holá, absolventka FF UK Praha (* 1924 Přelouč).

Vedle prací na uspořádání fondu AM Sušice zpracoval V. Holý v r. 1957 soupis s rejstříkem ke sbírce tiskovin (soudobá dokumentace 20 kartonů, soupis novin a časopisů 10

¹² Dne 24. 2. 1959 o tom informuje náčelník AS kpt. Šlais všechna archivní oddělení krajských správ MV.

¹³ Sbírnka instrukcí pro výkonné orgány národních výborů, roč. 1959, částka 5, poř. č. 15.

¹⁴ Jak vyplývá ze „zprávy o činnosti archiváře města Sušice za rok 1950“, proběhla v Sušici delimitace dohoda mezi sušickým městským archivem (V. Holý) a městským muzeem (R. Kús) již v roce 1950; do archivu byly převzaty „všechny písemné památky, i ty, které byly shromážděny sběratelskou činností muzea a mají již jeho inventární číslo.“

¹⁵ Ve zprávě o činnosti archivu za 2. čtvrtletí 1956 si V. Holý stěžuje na svoji neúnosnou bytovou situaci (domek jeho rodičů byl obsazen příslušníkem MV, kterého se nedařilo vystěhovat) a uvažuje o odchodu ze Sušice. Již ve zprávě za 3. čtvrtletí téhož roku však uvádí, že v poslední době pracuje v archivu i jeho žena, aby pořádací práce probíhaly rychleji.

¹⁶ V jakém stavu shledával A. Krejčí spisovny MNV svědčí mj. zápis o skartaci u MNV Dražovice ze dne 6. 1. 1956: „Řádná skartace nemohla být provedena, poněvadž spisy jsou ve skříni v kolně a tato skříň jest palivovým dřívím a uhlím tak zabeďněná, že se k ní nemůže ...“

kartonů), pořídil bibliografii okresu po r. 1945 a započal pracovat na Průvodci po okresním archivu. A. Krejčí dokončil skartace a svazy z MNV,¹⁷ archiválie škol byly deponovány do místnosti získané pro archiv v Národní škole v Albrechticích. V. Holá provedla prohlídku několika far a pořídila soupisy dochovaných písemností. Jelikož archiv neměl uklízečku, ujala se V. Holá úklidu prostor archivu i depozitáře v Albrechticích sama.

Dnem 1. 5. 1957 nahradila Věra Holá ve funkci svého manžela Vladimíra Holého, který se tak mohl více věnovat práci v muzeu, jehož se od 1. 8. 1958 stává ředitelem.¹⁸ Odchodem Aloise Krejčího do důchodu získává Věra Holá dnem 1. 9. 1958 plný pracovní úvazek a zůstává až do zániku archivu v r. 1960 jeho jediným pracovníkem.

V letech 1957 a 1958 řeší V. Holá problematiku převzetí archivu města Kašperské Hory¹⁹ a bývalé sklárny v Klášterském Mlýně²⁰ ztížené neochotou správce muzea (a zástupcem ředitele Osmileté střední školy v Kašperských Horách) Emanuela Boušky archiválie vydat archivu a s tím spojenými naschvály. Archiválie byly navíc uloženy i po převzetí okresním archivem (25. 11. 1957)²¹ v podkroví školní budovy, po opakovaných jednáních s MNV Kašperské Hory došlo v r. 1958 k jejich přestěhování do vyhrazené místnosti na radnici (čp. 1). Dalším cenným přírůstkem v tomto roce bylo získání velhartické městské knihy trhových a jiných smluv (1397–1716) z archivu Národního muzea (kam byla deponována ze sušického muzea v r. 1921).

V průběhu roku 1958 pořizovala V. Holá soupis archivních fondů dle směrnic MV o vedení evidence JSAF u okresních a městských archivů,²² koncem roku 1958 vykazoval okresní archiv 204 archivních fondů o rozsahu 332 bm uložených v několika roztroušených depozitářích.²³

V zájmu bezpečnějšího uložení archiválií byl 1. 4. 1959 archivem převzat kolinecký městský archiv.⁷ Vedle obvyklých přírůstků převzal archiv 8. 6. díky delimitaci mezi muzei a archivy prováděné k 30. červnu 1959¹³ několik cenných archiválií od Okresního vlastivědného muzea v Klatovech (mj. z Kolince městská privilegia, písemnosti cechů a zlomek městské knihy (1409–1724), z Velhartic knihy farního úřadu ze 16. a 17. stol).

V. Holá v r. 1959 pokračovala v pořádání AM Sušice, a zejména na přípravě průvodce po archivu;²⁴ původně stanovený termín pro odevzdání průvodce k editačnímu řízení a k tisku (2. pololetí 1959) nemohl být dodržen, neboť stav větší části archivu nedovoloval rychlé zpracování popisu bez aspoň hrubého uspořádání fondů.²⁵

¹⁷ Cenné archiválie (listiny od r. 1584) dohledal A. Krejčí v Rejštejně (AF Dolní Rejštejn, EL NAD č. 899).

¹⁸ Vladimír Holý byl z politických důvodů odvolán z funkce ředitele Muzea Šumavy v lednu 1971, v březnu 1973 v muzeu skončil i jako řadový zaměstnanec. Do své penze se živil jako topič v sušické nemocnici, zemřel v listopadu 1982.

¹⁹ AF AM Kašperské Hory, EL NAD č. 796.

²⁰ AF Johann Lötze, vdova, sklárna, Klášterský Mlýn, EL NAD č. 1153.

²¹ E. Bouška nakonec z předání okresnímu archivu vyčlenil pro ponechání v muzeu svou písemnou specifikaci ze dne 7. 1. 1958 pergamenovou listinu z 11. dubna 1356, kterou Karel IV. daroval Heinczlinu (Henzlinu) Baderovi do dědičného užívání lán půdy u jeho vlastního dvora mezi „Malou Losenicí“ a Červenou (Rothsaifen) za věrné služby při vyhledávání a vytýčení trasy nové silnice do Pasova v Bavorsku (faksimile je nyní vystavena ve stálé expozici na Kašperku), „pergamen z roku 1572 s barevnou miniaturou“, „velké pečeti z roku 1573“ a množství dalších archiválií.

²² Směrnice MV vydané podle § 7 písm. a) vl. nař. č. 29/1954 Sb., o archivnictví, o vedení evidence jednotného státního archivního fondu u okresních a městských úřadů. Vyšly jako příl. k instrukci MV reg. čís. 115/P-57.

²³ Počet AF v jednotlivých depozitářích: v Sušici, náměstí Svobody 40/I (okr. muzeum) – 36, v Sušici, náměstí Svobody 52/I (pivovar) – 109, v Albrechticích (škola) – 51, v Kašperských Horách I (radnice) – 8.

²⁴ Konečné znění pokynů pro vypracování průvodců po fondech okresních archivů rozeslala AS na AO KS MV pod čj. Ar-1046/30-57 dne 18. 4. 1957, AO KS MV v Plzni je poskytla adresátům pod čj. Ar-329/10-57 dne 4. 5. 1957.

²⁵ Nejspíše kvůli připravovaným změnám v územním členění státu nebyl průvodce nikdy vydán tiskem (Krajským nakladatelstvím v Plzni), jak bylo plánováno; jeho přichystaný koncept se dohledat nepodařilo.

Skartační řízení na dožívajícím ONV Sušice tvořilo v 1. pololetí 1960 hlavní náplň práce V. Holé, a to i proto, že odbory samými nebyl materiál ke skartaci nijak připraven ani v kancelářích ani ve spisovně. Dokončen byl v předchozím roce zahájený průzkum 21 farních archivů a soupisy v nich uložených písemností předala V. Holá krajské správě MV;²⁶ v půlce roku 1960 bylo v archivu uloženo 260 fondů.²⁷ V. Holá působila v tomto období jako člen archivního poradního sboru při krajské správě MV a redakční rady sborníku *Minulostí Plzně a Plzeňska*.

Podle dochované knihy návštěv (inv. č. 1) v období od 16. 8. 1958 do 1. 6. 1960 navštívilo archiv 21 badatelů, kteří v archivu vykonali 26 badatelských návštěv.

Sídlo archivu a jeho hospodářsko-technické zajištění

50. léta 20. století byla pro okresní archivy dobou vzniku a mj. také následné snahy o řešení problému prostorového a základního materiálního i dostatečného personálního zajištění nových institucí, což se však povětšinou u archivů zaniklých v r. 1960 uspokojivě zrealizovat nepodařilo.

Archivní oddělení Krajské správy Ministerstva vnitra v Plzni koncem roku 1955 zjišťovalo stav hmotného zabezpečení okresních archivů v kraji a po okresních archivářích požadovalo dodání „plánu hmotného zabezpečení na dobu 1956–1960“ podloženého finančním vyjádřením nutných nákladů. Dotazník je uveden práním: „Chceme vybudovat z našich archivů nikoliv nevlídné skladiště starého papíru, ale radostné pracovní prostředí. Často musel archivář pracovat v temných, zaprášených, chladných depotech – a doplácet svým zdravím. Naším cílem proto bude zařídit všude tam, kde je vůbec možnost, samostatně, po všech stránkách vyhovující pracovny pro archiváře.“ Bohužel, realita sušického okresního archivu se však s uvedeným práním a s představou radostného pracovního prostředí poněkud míjela; s ročním rozpočtem 1500 Kčs na běžné výdaje bylo problémem zajistit i základní provozní vydání.

Ministerstvo vnitra si bylo vědomo obecně nízkého zájmu o okresní archivy ze strany jejich zřizovatelů, proto ukládá v r. 1958 odborům pro vnitřní věci²⁸ všestranně zajišťovat činnost okresních archivů na svém území, a to zejm. jejich vhodným a trvalým umístěním, dostatkem účelu odpovídajících ukládacích prostor, vybavením kancelářských prostor potřebným inventářem včetně nejnnutnějšího hygienického zařízení, zajištěním finančních, materiálně technických a investičních potřeb archivu, dopravních prostředků na svážení archivního materiálu a různých pomocných prací (úklid, otop apod.). V té souvislosti však nutno připomenout, že bez odezvy ze strany MV zůstala žádost V. Holého zasláná v únoru 1955 Okresnímu oddělení Ministerstva vnitra v Sušici (podpořená vedoucím odborem ONV v Sušici JUDr. J. Kuchválkem) o přiděl volných místností bývalé okresní věznice v budově sušické radnice,²⁹ obdobně jako další žádosti v té věci adresované orgánům MV v Plzni a v Sušici v letech 1956 až 1958.

Ve zprávě o činnosti archivu za rok 1958³⁰ V. Holá konstatuje, že jediná pro archiv vhodná místnost v přízemí budovy muzea (Sušice, náměstí Svobody 40) je skladovanými

²⁶ V registratuře OA Sušice se kopie soupisů, pokud existovaly, nedochovaly.

²⁷ Počet AF v jednotlivých depozitářích: Sušice 40/I – 36, Sušice 52/I – 152, Sušice 155/III (ONV) – 7, Albrechtice (škola) – 57, Kašperské Hory 1 – 8.

²⁸ Příloha k instrukci poř. č. 41/1958 Sb. instr. pro výkonné orgány národních výborů, roč. 1958, částka 9, poř. č. 41 (vydalo Ministerstvo vnitra pod čj. Ar-1712/20-1957 na základě § 6 vl. nař. č. 29/1954 Sb., o archivnictví).

²⁹ AF ONV Sušice, EL NAD 296, inv. č. 1268.

³⁰ HOLÁ, Věra. Okresní archiv v Sušici. *Vlastivědné zprávy Sušicka 1958*. Sušice : Okresní vlastivědné muzeum v Sušici a Okresní archiv v Sušici, 1959, s. 7-10.

archiváliemi i ostatním inventářem přeplněna a že „archivu chybí přirozeně také pracovní a mnoho jiných, jinde snad samozřejmých součástí pracovního prostředí“.

Do konce samostatné existence archivu se V. Holé i přes její značné úsilí nové prostory získat nepodařilo.³¹

Zánik Okresního archivu v Sušici

Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu přinesl změny i do struktury archivů; v českých zemích byl počet státních archivů (tj. krajských) snížen z 13 na 7 a došlo k reorganizaci sítě okresních archivů (jakožto archivů národních výborů). Od 1. 7. 1960 byl Okresní archiv v Sušici spolu s Okresním archivem v Horažďovicích administrativně spojen s Okresním archivem v Klatovech jako jeho pracoviště, při čemž klatovským okresním archivářem koordinujícím činnost všech tří pracovišť byla jmenována Věra Holá; všechny ostatní podmínky práce zůstaly nezměněny.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Registratura původce byla založena Vladimírem Holým a nacházela se v objektu sušického muzea (Sušice, náměstí Svobody 40). Spisy byly uloženy v šanonech a nenesou stopy poškození způsobené nevhodným uložením či živelnými katastrofami. Ukládání spisů bylo zásadně chronologické bez jakéhokoli věcného členění; v průběhu let došlo používáním dokumentů k jejich částečnému zpřeházení. Číslo jednací se na dochovaných spisech objevují od konce roku 1952.³² Zpočátku byly dokumenty „vlastní“ označovány dle registraturního systému ONV např. „Arch.355/96/1952“, kde Arch. je zkratka názvu původce, 355 značí Archivnictví³³ lomené pořadovým číslem 96 z podacího deníku lomeno čtyřčíslicím (nebo také posl. dvojčíslicím) kalendářního roku. Na dokumenty přijaté bývá perem nebo tužkou poznamenáno pořadové číslo z podacího deníku lomené posl. dvojčíslicím (čtyřčíslicím) kalendářního roku. Od prvního čtvrtletí 1956 dochází ke sjednocení formátu čísel jednacích přijatých a odeslaných dokumentů, např. na „28/1956“ (resp. „28/56“); odpovědi nesou vždy shodné číslo jednací s doručenou písemností. Úřední pošta byla přejímána a odesílána přes podatelnu okresního úřadu, používání vlastního podacího razítka není doloženo. Nápisové razítko „OKRESNÍ ARCHIV V SUŠICI“ (inv. č. 20) a nedochované kulaté razítko o průměru 2,5 cm se shodným nápisem se na spisech vyskytují od 2. poloviny roku 1957, z čehož lze vyvodit, že je nechala zhotovit V. Holá po svém nástupu do funkce vedoucí archivu. Objednávku hlavičkových papírů archivu podala V. Holá dne 11. 6. 1959 (čj. 52/1959), pro kopie dokumentů „vlastních“ a odpovědí na došlou korespondenci byl však pro úsporu užíván dosti nekvalitní papír bez záhlaví. Dle podacího deníku činí v letech 1952–1960 průměrný počet čísel jednacích 109 za rok.

³¹ Po vyčerpání standardních postupů informuje V. Holá svým dopisem čj. 42/1960 ze dne 4. 4. 1960 o kritické prostorové situaci archivu přímo ministru vnitra a žádá jej o přiděl 150 m² z uvolněných prostor (celkem cca 500 m²) v budově radnice. Po následných úředních krocích schválila vláda na návrh rady KNV v Plzni vládní usnesení č. 393 ze dne 18. 5. 1960, díky němuž získal sice archiv nárok na přidělení uvolněných místností o rozloze 150 m² v domě čp. 138/I v Sušici (budova radnice), ovšem nakonec se musel v lednu r. 1961 spokojit jen s jednou přízemní místností (56 m²), která navíc mohla být k uložení archiválií využita až po stavební úpravě.

³² Na zápisech v podacím deníku (inv. č. 2) se podíleli V. Holý, A. Krejčí a V. Holá. Na předsádce je otištěno hranaté razítko „Archiv města Sušice“ (3,1 x 0,4 cm).

³³ Dle oběžníku MV z 28. 11. 1950 zn. 185/14-8/7-1950-I/6 (III. manipulační období ONV v Sušici, 1951–1954).

Registratura původce byla nejspíše počátkem roku 1967³⁴ převezena V. Holou do klatovské centrály Okresního archivu v Klatovech, kde došlo k jejímu přiřazení k registratuře klatovského okresního archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond OA Sušice byl vyčleněn vnitřní změnou č. 2/2472 (čj. SOAP/040-0534/2015 ze dne 1. 7. 2015) z AF SOKA Klatovy, EL NAD 2472. Není známo, že by se archiválie původce archivního fondu nacházely v jiných institucích nebo v jiných archivních fondech. Fond obsahuje poměrně dobře, nikoli však v úplnosti zachovanou registraturu Okresního archivu v Sušici.³⁵

Součástí předmětného archivního fondu jsou též dokumenty Okresní archivní služby při ONV v Sušici (inv. č. 3), která byla zárodkem Okresního archivu v Sušici. Třebaže původce fondu navázal též na činnost sušického městského archivu, jeho agenda se ve fondu nepromítla. Horní časová hranice archivního fondu je 30. 6. 1960. Do fondu byl zařazen podací deník z let 1952–1966 (se záznamy okresní archivní služby (1952–1954), Okresního archivu v Sušici (1954–1960) a sušického pracoviště Okresního archivu v Klatovech (1960–1966)). Kniha návštěv obsahuje záznamy z let 1958–1968;³⁶ rok 1968 tvoří posterius archivního fondu.

Část archiválií vztahujících se ke skartačním řízením byla počátkem 90. let 20. st. přeřazena do nově zakládaných spisů o fondech. Při vyčlenění fondu (viz výše) byly tyto archiválie navraceny zpět a ve spisech o fondech nahrazeny kopiemi. Ve spisech o fondech byly naopak ponechány původní evidenční lístky JSAF, které byly průběžně užívány a aktualizovány i po r. 1960. Během zpracování nebyla provedena žádná vnitřní skartace. Fond tvoří 1 úřední kniha (1958–1960 (1968)), 1 podací protokol (1952–1960 (1966)), 2 kartony (1952–1960 (1964)) a 1 razítko ([1957]). Redukce metráže AF (0,38 bm před zpracováním; 0,26 bm po zpracování) vznikla při inventarizaci změnou evidenčních jednotek spisů (koncentrováním spisů z původních 7 balíků (resp. pořadačů) do 2 kartonů).

Vzhledem ke skutečnosti, že původce ukládal po celou dobu dokumenty do pořadačů chronologicky, autor inventáře vytvořil a při inventarizaci užil umělé pořadací schéma spisů.³⁷ Jazykem archiválií tvořících archivní fond je čeština, výjimkou je ojedinělá německojazyčná korespondence. Archiválie jsou v dobrém fyzickém stavu a nevyžadují restaurátorský zásah.

Pořádání a inventarizace fondu proběhly podle vyhlášky č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, podle metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006-0767/2010, ve znění dodatků a dle Základních pravidel pro zpracování archiválií čj. MV-46913/AS-1/AS-2013.

Na tento archivní fond plynule navazuje soubor archiválií obsažených v archivním fondu Státní okresní archiv Klatovy, EL NAD 2472, neboť dnem 1. 7. 1960 se Okresní archiv v Sušici stal součástí Okresního archivu v Klatovech jako jeho odloučené pracoviště.

³⁴ Podací deník (inv. č. 2) končí zápisem z 23. 12. 1966. Od 1. 1. 1967 počíná V. Holá trvale pracovat na klatovském pracovišti, agendu sušického pracoviště pak obstarávala většinou ve svém volném čase.

³⁵ Nedochovala se např. kniha přírůstků a úbytků. Není ani doloženo její zavedení.

³⁶ Na štítku je otištěno nedochované hranaté razítko „Okresní archiv v Sušici“ (3,8 x 0,4 cm) objednané pro archiv dne 6. 12. 1954.

³⁷ Viz s. 15. Spisový materiál je rozčleněn signaturami.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Jedná se o rozsahem nevelký, ale relativně dobře zachovalý archivní fond, který nám umožňuje učinit si představu o vzniku, vývoji a činnosti okresních archivů v prvních letech jejich existence. Také lze např. porovnat nároky na systém práce i způsob personálního, materiálně-technického a finančního zajištění činnosti tehdejšího a dnešního pracoviště archivu.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond zinventarizoval a archivní pomůckou jej opatřil v roce 2016 ve Státním okresním archivu Klatovy Pavel Havlovič.

Klatovy 7. 12. 2016

.....
Pavel Havlovič

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

SOkA Klatovy. *ONV Sušice*, EL NAD 296, inv. č. 1268, 1739

SOAP. *Státní oblastní archiv Plzeň*, EL NAD 10367

Úřední list I, vyhl. MV č. 62/1951, kterou se vyhlašuje vládní usnesení o státní archivní komisi

Sb. zákonů, zák. č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení

Sb. zákonů, vl. nař. č. 3/1949 Sb., o územní organizaci okresů v českých zemích

Úřední list I, vyhl. MV č. 62/1953, o zásadách pro vyřazování (skartaci) písemností

Sb. zákonů, vl. nař. ze dne 7. 5. 1954 č. 29/1954 Sb., o archivnictví

Sbírka instrukcí pro výkonné orgány národních výborů, roč. 1958, částka 9, poř. č. 41

Sbírka instrukcí pro výkonné orgány národních výborů, roč. 1959, částka 5, poř. č. 15

Seznam obcí v zemích českých podle správního rozdělení z 1. února 1949. I. díl,
Praha : Státní úřad statistický, 1949.

Literatura

ČECHOVÁ, Gabriela a kol. *Archivní příručka*. Praha : Archivní správa MV, 1965, 216 s. (2. vyd. Praha : Archivní správa MV, 1971, 216 s.)

FIALA, Zdeněk. Pojem archivu. *Archivní časopis*, Praha : Čs. archivní společnost, 1951, 1, č. 4, s. 104–108

HOFFMANNOVÁ, Jaroslava a PRAŽÁKOVÁ, Jana. *Biografický slovník archivářů českých zemí*. Praha : Libri, 2000, 830 s.

HOLÁ, Věra. Okresní archiv v Sušici. *Vlastivědné zprávy Sušicka 1958*. Sušice : Okresní vlastivědné muzeum v Sušici a Okresní archiv v Sušici, 1959, s. 7-10

HOLÁ, Věra. Výroční zpráva Okresního archivu v Sušici. *Vlastivědné zprávy Sušicka 1959*. Sušice : Okresní vlastivědné muzeum v Sušici a Okresní archiv v Sušici, 1960, s. 27-28

HOLÁ, Věra. Okénko do archivu. *Vlastivědné zprávy horního Pootaví 1960-1961*. Sušice : Vlastivědné muzeum horního Pootaví v Sušici a sušické pracoviště Okresního archivu v Klatovech, s. 24-26

HRUBÝ, Václav. *Úvod do archivní teorie i praxe*. Praha : Společnost přátel starožitností, 1, 1930, 323 s.

ROUBÍK, František. 1947. *Registratury a archivy, Příručka vlastivědné práce*. Praha : Společnost přátel starožitností, 1947

ROUBÍK, František a kol. *Slovníček archivní terminologie*. Praha : Archivní správa MV, 1954, 47 s.

ŠAMBERGER, Zdeněk. Archivní teorie a praxe po roce 1945 (stav a vývoj). *Sborník archivních prací*, Praha : Archivní správa MV, 1971, 21, č. 2, s. 385-465

VOJTÍŠEK, Václav. *O archivech městských a obecních a jejich správě*. Praha : Knihovna Spolku československých knihovníků, 1924, 74 s.

VOJTÍŠEK, Václav. O hlavních problémech československého archivnictví. *Časopis archivní školy*, Praha : Archivní škola v Praze, 1934, 11, s. 458–491

VOLF, Miloslav a HAAS, Antonín. *Archivní příručka. Sborník přednášek o archivní praxi*. Praha : Svoboda, 1948, 290 s.

WURMOVÁ, Milada. Archiv jako instituce. *Sborník archivních prací*, Praha : Archivní správa MV, 1969, 19, č. 1, s. 3-40

Příloha: Seznam použitých zkratk

AF	archivní fond
AM	archiv města
AO KS MV	archivní oddělení Krajské správy Ministerstva vnitra
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa (odbor archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra)
bm	běžný metr
cit.	citovaný
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evid. jedn.	evidenční jednotka
FF UK Praha	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
instr.	instrukce
inv. č.	inventární číslo
JSAF	jednotný státní archivní fond
kar	karton
KNV	krajský národní výbor
kpt.	kapitán
KSC	Komunistická strana Československa
krajská správa MV	Krajská správa Ministerstva vnitra Plzeň
mj.	mimo jiné
mjr.	major
MNV	místní národní výbor
MV	Ministerstvo vnitra
n. p.	národní podnik
OA	okresní archiv
ob.	oběžník
okr.	okres, okresní
ONV	okresní národní výbor
poř.	pořadový
ppr	podací protokol
příl.	příloha
raz	razítko
reg.	registrační
resp.	respektive
roč.	ročník
Sb., Sb. zákonů	Sbírka zákonů republiky Československé, Sbírka zákonů České republiky
sig.	signatura
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOKA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
Ú. I. I	Úřední list Republiky československé, díl I.
vl. nař.	vládní nařízení
vyhl.	vyhláška
zák.	zákon
zejm.	zejména
zn.	značka

Inventární seznam

Inv. č.	Sig.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
I. Úřední knihy				
		Evidenční		
1		Kniha návštěv 16. 8. 1958 – 5. 6. 1968	1958–1960 (1968)	ukn 1
II. Spisový materiál				
		A. Registraturní pomůcky		
2		Podací protokol 2. 1. 1952 – 23. 12. 1966	1952–1960 (1966)	ppr 1
		B. Spisy		
		1 Organizace archivnictví, řízení archivu		
3	1/1	Okresní archivní služba při ONV v Sušici	1952–1954	kar 1
4	1/2	Směrnice a pokyny	1954–1958	kar 1
5	1/3	Styk s nadřízenými, kontroly archivu, personálie	1954–1960	kar 1
6	1/4	Porady, školení, metodika	1954–1960	kar 1
7	1/5	Archivní poradní sbor, redakční rada sborníku	1959–1960	kar 1
8	1/6	Plány práce	1958–1960	kar 1
9	1/7	Zprávy o činnosti	1955–1960	kar 1
10	1/8	Prostorové a materiálně-technické zajištění činnosti	1954–1960 (1961)	kar 1
11	1/9	Finanční zajištění činnosti archivu, rozpočet	1958–1960	kar 1
12	1/10	Běžná korespondence (žádosti, dotazy, pozvánky)	1954–1960	kar 1
		2 Předarchivní péče		
13	2/1	Stav spisoven, skartační řízení, převzetí archiválií	1952–1960	kar 1
14	2/2	Farní archiv	1956–1960	kar 1
		3 Evidence, zpřístupňování a využívání archiválií		
15	3/1	JSAF, evidence a hlášení změn, delimitace	1954–1960	kar 2
16	3/2	Pořádání archiválií	1955–1960 (1964)	kar 2
17	3/3	Rešerše, tematické úkoly, články, výstavy	1954–1960	kar 2
18	3/4	Zápůjčky a výpůjčky archiválií	1954–1960	kar 2
		4 Archivní knihovna		
19	4	Archivní knihovna	1954–1960	kar 2
III. Typáře				
20		Razítko (<i>OKRESNÍ ARCHIV V SUŠICI</i> , 12,5 x 1 cm)	[1957]	raz 1

Název archivní pomůcky:	Okresní archiv Sušice
Značka archivního fondu:	OA Sušice
Časové rozmezí:	1952–1960 (1968)
Počet evidenčních jednotek:	5 (1 úřední kniha, 1 podací protokol, 2 kartony, 1 razítko)
Počet inventárních jednotek:	20
Rozsah v bm:	0,26
Stav ke dni:	7. 12. 2016
Zpracovatel archivního fondu:	Pavel Havlovič
Zpracovatel archivní pomůcky:	Pavel Havlovič
Počet stran:	16
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Pavel Havlovič

dne 7. 12. 2016 - čj. SOAP/040-1268/2016